

วัตรใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ต่อไปนี้นั่งภาวนา นั่งภาวนานะ วัตรใจของตัวเอง ใจของตัวเองไปได้ขนาดไหน ใจของตัวเองจะมีความสุขความทุกข์ได้ขนาดไหน วัตรใจของตัวเอง มาวัดจะวัดหัวใจ หัวใจขุ่นมัวทำให้เกิดแต่ความเศร้าหมอง หัวใจผ่องใส เห็นใหม่ เวลาทำความสงบ นั่งภาวนา ต้องสู้ หนักเอาเบาสู้ เหน็ดเหนื่อยขนาดไหนเป็นเหน็ดเหนื่อยเพื่อให้ใจสงบ เพื่อให้ใจของเรามีความสุขของเรา ถ้าใจสงบเข้ามาจะมีความสุข วัตรใจของเรา

ใจของเรามันมีความปรารถนา ปรารถนาทั้งความกุศลและอกุศล อกุศลความคิดของมันไม่ต้องคิด มันเป็นไปโดยธรรมชาติของมัน มันจะมีโดยธรรมชาติของมัน โดยขยับส่ายขยับตัวออกมาโดยธรรมชาติของมัน แล้วเราจะกรองใจอย่างนี้ออกไปได้อย่างไร กรองความคิดอย่างนี้ออกไปให้ได้ ถ้ากรองความคิดออกไปให้ได้ ใจเรามันจะใส มันจะสะอาดขึ้น

ความสะอาดของใจ ถ้าใจสะอาดขึ้นมา ความสะอาด ความบริสุทธิ์ ลมพัดไปที่ไหนมีแต่ความร่มเย็น แดดมีแต่ให้แต่ความร่ำร้อนของใจ แดดมีแต่แผดเผาให้ความร่ำร้อน ถ้ามีแต่ความแผดเผาของกิเลสในหัวใจ กิเลสเป็นธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของใจมีอยู่โดยธรรมชาติของใจ ใจนี้ไม่เคยตาย ใจนี้น่าสงสารมาก

ถ้าพูดถึงผู้ที่เวียนในวัฏวน ใจของเราเป็นสิ่งที่น่าสงสารมาก มันเป็นวัฏคัมภีร์จรรย มันไม่เคยตาย มันเวียนตายเวียนเกิดในธรรมชาติของมันอยู่อย่างนั้น เวียนตายเวียนเกิด เปลี่ยนสถานะ เปลี่ยนภพชาติให้เป็นวิบาก วิบากในสิ่งที่จิตนี้ตกไปในที่เกิด เกิดในที่ต่างๆ นั้น วิบากของมันเกิด

เกิดเพราะเราไม่รู้สิ่งต่างๆ ที่เราสะสมมา ความสะสมมานี้เราไม่รู้ จะรู้ได้ในการภาวนาเท่านั้น สิ่ง
ที่ภาวนานี้จะรู้ได้ สิ่งนี้รู้ได้หมดเลย

ถ้าไม่รู้สิ่งนี้ทั้งหมด มันเป็นความสงสัยของใจ ถ้าความสงสัยของใจอยู่ในหัวใจแล้ว ความ
สงสัยนี้มันก็ปิดบังหัวใจนี้ไปตลอด เห็นไหม แต่จะรู้ได้ต่อเมื่อมันถึงเวลา รู้ ถ้ายังไม่ถึงเวลา รู้ สิ่งนี้
มันเป็นสิ่งที่ว่าฝึกให้หัวใจนี้แน่นซ้ำ

นรก สวรรค์ ทุกคนผู้ปฏิบัติแล้วอยากจะรู้สิ่งนี้ เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เรื่องความเป็นไป
ของโลกนี้เป็นอย่างไร อยากจะรู้อดีต อนาคต อยากจะไป นี้จุดกระชากหัวใจ ให้การภาวนาเราเสีย
ไป ถ้าเราไม่รับรู้สิ่งนั้นเลย สิ่งนี้ถ้ามันจะเกิดขึ้นมาโดยอำนาจวาสนาของใจนะ ใจบางดวงจะมี
อำนาจวาสนา รู้สิ่งต่างๆ แปลกประหลาดนอกจากโลกเขา อันนั้นเพราะเราสร้างบุญกุศลของเรา
มา มันจะเป็นอย่างไรให้มันเป็นไป เรารู้ไว้เฉยๆ รับรู้ไว้เฉยๆ แล้วกลับมาอยู่ที่ความรู้สึกรู้สึกของเรา
จะรู้สิ่งใดก็แล้วแต่ แล้วเราไม่ตามไป รับรู้แล้ววางไว้ รับรู้แล้ววางไว้

เพื่อมัชฌิมาปฏิบัติ เพื่อใจเดินในสายกลาง

กลางในวันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันอาสาฬหบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าบอกว่า ทางสองส่วนภิกษุไม่ควรเดินข้ามไปเลย อตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค
ทางสองฝักสองฝ่ายนี้ไม่ควรเดิน จิตนี้ไม่ควรเดินเข้าไปในทางสองฝายนั่น ให้ลงมัชฌิมาปฏิบัติ
มัชฌิมาปฏิบัติก็กลับมาที่ความรู้สึกรู้สึกของเราไป กลับมาตามความรู้สึกรู้สึกของเรา ถ้าความรู้สึกรู้สึกของ
เรา เรากลับมาตั้งอยู่ตรงนี้ ตั้งอยู่ที่ความรู้สึกรู้สึกของเราได้ นั่นนะมัชฌิมา

มัชฌิมาจากหยาบๆ มัชฌิมาอย่างหยาบๆ อย่างกลาง อย่างละเอียด มันจะละเอียดเข้าไป
เรื่อยๆ เป็นภพ เป็นภูมิเข้าไป ชั้นของใจจะละเอียดอ่อน เรากรองเรื่องกิเลสออกไปจากใจ ถ้าเรา
กรองออกไปได้ มันจะหลุดออกไปจากใจเป็นชั้นเป็นตอนออกไป ถ้าเรากรองออกไปได้ มัน
สะสม มันคิดแล้วมันสะสม กิเลสในหัวใจของสัตว์โลกเวลาหมุนเวียนออกไปตามธรรมชาติของ
มัน มันสะสมของมัน แล้วมันก็คิดฟุ้งซ่านออกไปตามประสาของมัน แล้วเราก็มีแต่ความเร่าร้อน
ในหัวใจ

นี้ในการปฏิบัติธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ให้ต่อต้าน เวลา
เรามีความเริ่มต้น เราต้องมีความเข้มแข็งของเรา เริ่มเข้มแข็ง เริ่มเะใจของเราไป ถามว่าสิ่งนี้มัน

เกิดกับเรามาตั้งแต่เกิดแต่ตาย แล้วไม่ใช่ชาตินี้ชาติเดียว เกิดมาทุกภพทุกชาติมันน่าเบื่อหน่ายไหม ถ้ามันน่าเบื่อหน่าย เราจะมีทางออกทางใด

มันมีสิ่งให้หลอกหลวงใจ สิ่งหลอกหลวงให้ใจนี้ติดข้องเกี่ยวไป อันนั้นเป็นยางเหนียว ยางเหนียวของใจที่มันติดไปทุกอย่างนั้นมันเป็นธรรมชาติของมันที่มีอยู่ เราจะปลดเปลื้องสิ่งนี้ ถ้าเราปลดเปลื้องสิ่งนี้ มันต้องย้อนกลับมา ย้อนกลับมาถึงฐานของการทำงาน “กรรมฐาน” กำหนดกรรมฐานของเราขึ้นมา สิ่งที่เป็นที่ควรแก่การทำงาน ควรแก่การทำงาน

“งานของโลก” เป็นงานของโลก เราทำมา เราเคยทำมาแล้วเราปล่อยวางไว้

“งานของธรรม” ถ้างานของธรรม เรายังรักษาใจของเราขึ้นมา พยายามรักษาใจของเราขึ้นมา ใครหาใจเจอคนนั้นมีอำนาจวาสนา ถ้าใครหาหัวใจของตัวเองไม่เจอ นี่ของๆ เราเก็บซ่อนไว้ในหัวใจ นั่นนะ เอาผ้าขาวม้าโพกหัวไว้แล้วเดินหาผ้าขาวม้าไม่เคยเจอเลย นี่เหมือนกัน เราเอาความคิดเรา พยายามหาใจของเรา แล้วเราไม่เคยเจอใจของเราเลย เราจะหาความสงบของใจ เราไม่เคยเจอความสงบของใจ เราก็มืดแต่ความฟุ้งซ่าน ความฟุ้งซ่านนั้นมันเป็นธรรมชาติของมันที่มีอยู่ โดยธรรมชาติ แล้วเรามีแต่เติมพินเติมไฟเข้าไป นี่ตัดหาความทะยานอยาก เป็นไปไม่ได้เลยที่เราเติมพินเติมไฟแล้วมันจะสงบตัวลง เป็นไปไม่ได้

มีแต่ชักพิน ชักไฟ ออกจากกองตัดหาความทะยานอยากนั้น ชักพินออกไป ชักไฟออกไป ตั้งสติสัมปชัญญะ สติสัมปชัญญะพยายามไตร่ตรองใคร่ครวญสิ่งที่ว่ามันเกิดดับ เกิดดับในหัวใจ นั่นนะ มันเกิดดับ แต่มันเกิดดับเร็วมาก สิ่งทีเร็วมากแล้วก็พอกพูนนะ พอกพูนความรู้สึกออกไป แล้ววิ่งเต็นออกไป

เราย้อนกลับมาตรงนี้ พยายามทำความสงบของใจให้ได้ ถ้าทำความสงบของใจได้ เราจะเป็นผู้ที่ว่าเริ่มต้นทำงานโดยสมความปรารถนา ถ้าเราทำความสงบของใจของเราไม่ได้ เราจะไม่สามารถปรารถนาเพราะมันเป็นวิปัสสนู สิ่งที่เป็นวิปัสสนูมันเกิดจากอาการของใจ เกิดจากความรู้สึก ความเว้งว้าง ความว่าง ความอะไรนี้ เราจินตนาการได้ มันเป็นไปได้

“วิปัสสนูปกิเลส” วิปัสสนูปกิเลส คือกิเลสมันหลอกในการประพฤติปฏิบัติ เราประพฤติปฏิบัติ เราว่าเราปฏิบัติธรรม กิเลสมันก็อยู่กับเรา มันพลิกเพลงของเราให้เราไขว้เขวให้ออกไป จากทางสายกลาง ออกไปตามความเห็นของตัวเอง สิ่งนี้มันเป็นโทษ ๒ ชั้น ชั้นหนึ่งมันเป็นสิ่งที่ว่ามัน

เป็นโทษอยู่กับเราในเนื้อหาสาระคือกิเลสในหัวใจ มันเป็นโทษกับเราโดยธรรมชาติของมัน มันถึงต้องทำให้เกิดให้ตายใจ สิ่งนี้เป็นโทษเพราะพาให้ใจนี้เกิดตายมาโดยไม่รู้ที่ภพที่ชาติ เวียนตายเวียนเกิดไปตามอำนาจของมัน

แล้วสิ่งที่เราทำคุณงามความดีนี้ก็เกิดจากมัน มันเป็นมรรคใจ สิ่งที่เป็นมรรคคือการพยายามทำความสงบของใจ ความสงบของใจนี้มันเป็นความสุขของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมีความสงบอยู่พลังงานมันจะเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นพลังงานเกิดขึ้นมันจะเป็นการงานของเราขึ้นมา

สิ่งที่มันเป็นพลังงานของกิเลส มันส่งออกมาเป็นพลังงานเหมือนกัน แต่พลังงานนี้เป็นพลังงานเผาไหม้แล้วร้อนในหัวใจ มันเผาไหม้ตัวมันเองแล้วร้อนในหัวใจเพราะหัวใจใช้พลังงานไป มันเหนียว มันเพื่อยแต่มันก็หยุดไม่เป็น เครื่องยนต์ ตั้งแต่เกิด เราคิดเครื่องยนต์มา แล้วเราก็ดับไม่เป็นเลย แต่ถ้าจะให้ชัดเจนนะไม่ใช่ตั้งแต่เกิด ตั้งแต่มันเป็นดวงจิตอยู่นี้ มันจะเป็นจิตอยู่สถานะไหนคือว่ามันไม่เคยตาย เครื่องยนต์นี้มันเวียนไปในวัฏสงสารนี้มันต้องทำงานของมันตลอดเวลา มันแสนทุกข์แสนยาก มันอยากจะพัก แต่มันพักไม่ได้ โดยธรรมชาติของมันเป็นแบบนั้น แล้วมันอยู่ในหัวใจของเรา

เราอยากจะพัก เราต้องเชื่อธรรม เชื่อธรรม เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนกรรมฐาน ๕ กรรมฐาน ๕ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ก็ได้ อันนี้มันทำให้เราเกาะเกี่ยวใจ ให้จิตนี้เกาะเกี่ยวกับสิ่งที่ว่าสิ่งที่มันเป็นวัตถุขึ้นมาเพื่อจับต้องได้ เกสา นีนิกเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ พุทโธ ธัมโม สังโฆ มรรณานุสสติ กรรมฐาน ๔๐ ห้อง วิธีการทำความสงบของใจ ๔๐ ห้อง

วิธีดับเครื่องยนต์ ถ้าเครื่องยนต์ดับเครื่องยนต์ เครื่องยนต์เสียหาย เราจะซ่อมแซมเครื่องยนต์นั้นเราจะซ่อมแซมได้ เครื่องยนต์นี้ไม่เคยดับเลย แล้วเราจะซ่อมแซมเครื่องยนต์อย่างนี้ เครื่องมันติดอยู่แล้วเราจะซ่อมแซมอย่างไร ถ้าเราซ่อมแซมเครื่องยนต์ในขณะที่มันติดอยู่ มันเป็นพลังงานเดิมของมัน มันถึงเป็นโลกียตลอดไป

โลกียที่มันหมุนออกไปตามธรรมชาติของมัน มันเวียนไปตามประสาของมันอยู่อย่างนั้น แล้วเราก็คิดตามประสาของมันออกไป ถ้าใช้สติสัมปชัญญะ มันจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิได้ สิ่งที่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันจะทำให้ความสงบของใจเข้ามาได้ ความสงบของใจคือความคิดนั้นมันต้องหยุดของมัน ความคิดนี้มันเกิดดับ มันเกิดแล้วมันก็ความคิด

ออกไป แล้วมันดับของมัน แต่มันเกิดดับของมันโดยธรรมชาติของมัน โดยที่มันไม่เป็นประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติ มันเกิดดับของมันโดยธรรมชาติ

แต่ถ้าเราจะให้เกิดเป็นประโยชน์กับเรา เวลามันเกิดขึ้นมาแล้วมันดับ สิ่งที่ดับนี้ให้มันอยู่นานไปๆ ความดับคือความปล่อยวาง จิตที่ปล่อยวางอารมณ์มันจะปล่อยวางโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แต่สติสัมปชัญญะเข้าไปควบคุม ควบคุมเพื่อสิ่งนี้ให้มันยาวนานออกไป สมาธิของเราจะยาวขึ้น ยาวขึ้น เป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ แล้วแต่ความเห็นของใจ ใจที่มีความสามารถ จะทำความสงบของใจขึ้นมา ผลประโยชน์อยู่ตรงนี้ จะเห็นคุณค่านะ เห็นคุณค่าของใจ

เห็นคุณค่าโดยมหาศาลเลยว่า อ้อ! ใจนี้มีคุณค่าขนาดไหน มีมากมายขนาดนี้ แก้วแหวนเงินทองเป็นแก้วแหวนเงินทอง มันเป็นคุณค่าอีกอย่างหนึ่ง เป็นคุณค่าต่อเมื่อเราจับจ่ายใช้สอยเขา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต แต่จะไม่ใช่คุณค่าเลยกับหัวใจของเรา เพราะหัวใจของเราอายุขัยมันต้องสั้นไป เราต้องพลัดพรากจากสิ่งนี้แน่นอน สิ่งนี้น่าสลดสังเวช เพราะไม่มีสิ่งใดคงที่ทั้งหมดเลย สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมาแล้วแปรสภาพแปรปรวนไปตามธรรมชาติของเขา แม้แต่ชีวิตเราก็ต้องแปรปรวนไปตามธรรมชาติของเขา

แล้วเราหลงอยู่ หลงระเริงในโลกนี้เพื่ออะไร เราอยู่ในโลกนี้เพื่อความสุขขนาดไหน เพื่อความต้องการขนาดไหน มันเป็นการหลง หลงอยู่ในโลกนี้ไง หลงในวิภวสังสาร หลงในความเห็นของเรา ชีวิตนี้อยากให้ไม่มีวันตาย อยากจะอยู่ค้ำฟ้าไปตลอดชีวิตตลอดไป

มันเป็นไปไม่ได้หรอก ขนาดไหนมันก็ต้องตาย เพราะเวลาร่างกายมันเสื่อมสภาพนะ โรคภัยไข้เจ็บมันเบียดเบียนขึ้นมา มันเบื่อหน่ายในความเจ็บไข้ได้ป่วยนะ แต่ขณะนี้มันยังไม่เกิด เราพยายามสร้างสมขึ้นมาให้เราสู้กับศัตรูก่อน พญามารมันเรียกร้องเราตลอดเวลา มันพยายามจะเข้าควบคุมในชีวิตเรา เราต้องพยายามพ้นออกไปจากพญามารได้ไง พ้นออกไปจากพญามารด้วยความไม่ยึดติดในความเห็นในร่างกายของเรา ไม่ยึดติดในธาตุในชั้นต่างๆ การไม่ยึดติดนี้มันเป็น การวิปัสสนา ถ้าจะวิปัสสนาสิ่งนี้ขึ้นมาได้ มันต้องทำความสงบของใจ ความสงบของใจแล้ว วิปัสสนาเป็นงานคู่เคียงกันไปตลอดเวลา

แต่ถ้าความสงบของใจยังเกิดขึ้นไม่ได้ วิปัสสนายังไม่เกิด มันเป็นเรื่องวิปัสสนิก เราจะวิปัสสนาขนาดไหน มันเป็นเรื่องวิปัสสนิก นี้ก็เอาเองตามความเห็นของเรา มันถึงไม่เป็นผลของการปฏิบัติใจ

ผลของการปฏิบัติจะเกิดขึ้นมามันต้องเป็นมัจฉิมาปฏิบัติตามธรรมชาติของเขา มันเปรียบเทียบเหมือนการทำงานของเร เราคาด เราหมาย เราประกอบธุรกิจ เราทำงานต่างๆ เราวางโครงการต่างๆ เราคิดของเราได้หมดว่ามันจะสำเร็จผลประโยชน์ขนาดนั้น มันจะเป็นไปได้ นี่วิปัสสนิก คือมันเป็นโครงการ มันเป็นความคิด มันไม่เป็นความจริง

สิ่งที่เป็นความจริงขึ้นมา เราประกอบสิ่งนั้นขึ้นมา แล้วโครงการนั้นประสบความสำเร็จ มันจะกำไรขาดทุน เราवलลภคุณหารออกมา นี่เป็นผลกำไรของเรา อันนั้นเป็นความจริง เป็นความจริงต่อเมื่อเราทำโครงการนั้นจบสิ้นแล้ว แล้วเราได้ผลประโยชน์ขึ้นมาจากโครงการนั้น ขาดทุนกำไรขนาดไหนมันก็เป็นว่าสิ้นสุดโครงการแล้ว แล้วแต่ว่าเป็นโอกาสว่าเราได้มากได้น้อย นั่นเป็นวิธีการอีกวิธีการหนึ่ง

แต่เรื่องของวิปัสสนาที่ว่า “เป็นวิปัสสนา ไม่เป็นวิปัสสนิก” มันต้องเป็นการที่วางจิตมันต้องสงบขึ้นมา แล้วพอจิตสงบขึ้นมาเริ่มโครงการ เราเขียนโครงการขึ้นมาแล้ว เราจะทำโครงการนั้นได้ไม่ได้เป็นอีกปัญหาหนึ่งเพราะว่ามันมีอุปสรรค มันมีอุปสรรคในหน้าที่การงานนั้น ทุกอย่างต้องมีอุปสรรค อุปสรรคแล้วเราจะฝ่าฝืนไปได้ไหม นี่เหมือนกัน พอใจมันสงบขึ้นมา เราจะทำความสงบของใจแล้ว ใจมันจะทำงานได้หรือไม่ได้ มันจะค้นหาสิ่งนี้เจอหรือไม่เจอ

การค้นหา กาย เวทนา จิต ธรรม เจอ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ประโยชน์มาก สิ่งที่เป็นประโยชน์ เพราะเป็นสิ่งที่เป็นการงาน สิ่งที่เป็นความสงบ ถ้าคนเคยสงบขึ้นมาเป็นครั้งสองครั้ง มันจะมีความมหัศจรรย์ มีความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ในความสงบของตัวเอง สิ่งนี้เป็นความสงบแล้ว มันมีความสุข ความสุขนี้ในความสงบอันที่ว่ามันเกิดขึ้นมา มันจะตื่นตื่นกับสิ่งนั้น ความตื่นตื่นกับสิ่งนั้น นั่นมันก็คือว่าหมดไปกับความรู้สึก ความรู้สึกทั้งหมดหมดไปกับสิ่งนั้นหมดเลย เห็นไหม มันไม่ตั้งมั่น มันไม่เป็นอิสระกับตัวมันเอง

จนสงบบ่อยครั้งเข้า สงบบ่อยครั้งเข้า จนจิตมันตั้งมั่น จิตนี้ตั้งมั่น จิตนี้คงที่อยู่กับความคิดของเรา มันดับความคิดทั้งหมด มันปล่อยวางความคิดทั้งหมดแล้วมันตั้งมั่น นั่นนะ แล้วเวลามันออก ออกรับรู้สิ่งต่างๆ สิ่งที่เราเวลามันออกรับรู้ นั่นนะ มันเสวยอารมณ์ สิ่งที่เราเสวยอารมณ์ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ นั่นจะเป็นงานของเราขึ้นมา ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ มันไม่เป็นงานของเรา มันก็สงบเฉยๆ สิ่งที่ไม่สงบเฉยๆ

สรรพสิ่งในโลกนี้ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาต้องแปรสภาพทั้งหมด พร้อมทั้งกับสัมมาสมาธิที่ใจเราเกิดขึ้นมานี้ด้วย

สิ่งที่เราพยายามแสวงหาขึ้นมาด้วยความทุกข์ความยาก พยายามทำความสงบของใจขึ้นมา เพื่อให้มันสงบขึ้นมามันก็แปรสภาพทั้งหมด มันเสื่อมได้ จิตนี้เสื่อม พอจิตนี้เสื่อมสภาพจากความคงที่ของจิตที่มันปล่อยวางทั้งหมด มันอยากได้สิ่งนั้น มันจินตนาการสิ่งที่มันเคยได้ สิ่งที่เคยได้ เป็นค้นหาซ่อนค้นหา ความอยากของเรามันเป็นความอยาก

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ในการประพฤติปฏิบัติบางแขนงเขาก็บอกว่า เราผู้กำหนดพุทธโธ แล้วพยายามวิปัสสนานี้เป็นผู้ที่เข้าไปแล้วมันไม่เป็นผล เป็นไปไม่ได้ เพราะทำตามกิเลส ทำตามค้นหา ทะยานอยาก

ค้นหาทะยานอยากมันมีโดยธรรมชาติของมัน แต่เราปล่อยวางไว้ แล้วเราทำของเราโดยเนื้อหาสาระ สิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระ ถ้ามันมีเหตุมีผลในตัวมันเองแล้วมันจะปล่อยวางโดยธรรมชาติ อันนี้เป็นมรรค เขาไม่เข้าใจความว่าเป็นมรรคไป

มรรคาคือเรื่องดำเนินสิ่งใด สิ่งใดก็เป็นค้นหา สิ่งใดก็เป็นค้นหา เราก็นอนจมอยู่ในกองมูตรคูถในกองของกิเลส ไม่ต้องก้าวเดินไปสิ่งนั้นหรือ

เราจะไม่ทำอะไรเลย ถ้าสิ่งที่การกระทำนั้นมันจะเป็นโทษกับเรา เป็นค้นหาความทะยานอยากที่วากัน สิ่งที่เป็นความค้นหาทะยานอยาก เหมือนคนเป็นโรค โรคภัยไข้เจ็บมันอยู่ในตัวของเรา เราจะปฏิเสธความเป็นโรคภัยไข้เจ็บสิ่งนี้ไม่ได้เลย แต่เราต้องพยายามรักษาโรคภัยไข้เจ็บจากร่างกายของเรา

อันนี้ก็เหมือนกัน ค้นหาความทะยานอยากนี้มันเป็นโรคที่ประจำเป็นธาตุขันธ์ มันเป็นกิเลสที่มันอยู่ในเนื้อหาของใจโดยธรรมชาติของมัน เราจะสละออกไป เป็นไปไม่ได้ เพียงแต่เราพยายามทำความสงบของใจเพื่อกดสิ่งนี้ไว้ เพื่อกดไม่ให้ความค้นหาความทะยานอยาก ความคิดโดยธรรมชาติของมันหมุนเวียนไปโดยความเห็นของเขา โดยธรรมชาติของเขา ให้เขาหมุนเวียนหรือว่าเขาสงบตัวลง

เราก็มีโอกาส มีโอกาสคือว่าสิ่งนี้มันเป็นประโยชน์กับเรา ในเมื่อค้นหาความทะยานอยาก มันหยุดขึ้นมา เราก็พยายามยกขึ้นวิปัสสนา สิ่งที่ยกขึ้นวิปัสสนานี้มันเป็นมรรค มรรคตั้งแต่ทำ ความสงบของใจเข้ามาก็เป็นมรรค

แต่เวลาเราทำไม่สมบูรณ์ ไม่สมเหตุสมผล สิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลนี้มันจับต้องแล้วมันหลุดมือไป สิ่งที่หลุดมือไป จิตนี้ก็เสื่อมไปโดยธรรมชาติ ผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติจะเจออุปสรรคตลอดไป อุปสรรคในการเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม จนกว่ามันเห็นโทษของมัน เห็นคุณและเห็นโทษ เห็นความสงบของใจก็เห็นคุณ แล้วมันเสื่อมสภาพไปคือมันเห็นโทษ ความเห็นคุณและเห็นโทษ มันฝึกฝนจิตขึ้นมา มันก็เหมือนกับเราทำงานเป็นไง สิ่งที่เราทำไม่เป็น ประสบการณ์ของเราไม่มีนี้ มันก็ไม่เข้าใจสิ่งนี้

สิ่งนี้เป็นประสบการณ์สอนใจ ใจมีสิ่งนี้เป็นประสบการณ์สอนใจ มันเป็นความทุกข์ ความเร่าร้อนของใจ มันจะรู้เลยว่าความเร่าร้อนของใจ การแสวงหาความสงบมานี้เป็นเรื่องแสนยาก แต่การทรงไว้ให้มันอยู่กับเรานี้มันก็ยาก มันยิ่งยากเข้าไปใหญ่ เพื่อจะรักษาใจไว้ สิ่งนี้ต้องรักษาไว้

แต่ในการทำวิปัสสนาแล้วจนถึงกับว่าถ้ากิเลสมันหลุดออกไปนั้น สิ่งนั้นไม่ต้องรักษาไว้ สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่คงที่ เห็นไหม ธรรมคงที่มีอยู่ ธรรมคงที่หมายถึงเป็นอริยผล สิ่งที่เป็นอริยผลของใจดวงนั้น จะเป็นผลของใจดวงนั้น

สิ่งที่ไม่เป็นผล สิ่งที่เป็นการเครื่องดำเนินอยู่ เราติดต่อชื่อของ เราติดต่อกำขายกันอยู่ การตกลงนั้นยังไม่สมบูรณ์ เป็นการต่อรองกันอยู่ ของนั้นยังไม่ใช่ของเรา นี่ก็เหมือนกัน ในการวิปัสสนา ในการยกขึ้นทำกรรมฐานนี้ มันเป็นขั้นที่ว่าเราพยายามแสวงหา สมถกรรมฐานนี้เป็นการแสวงหาเงินทองที่จะไปติดต่อชื่อขายกับเขา

เราได้มีเงินมีทองแล้ว มีทุนแล้ว ทุนตัวนี้มันถึงจะเริ่มไปทำธุรกิจได้ ถ้าเราไม่มีทุนเลยนะ ถ้าทุนของเราหาทุนไม่ได้ เราจะทำธุรกิจสิ่งนั้นไม่ได้ เราต้องหาทุนขึ้นมาก่อน มีแต่ทุน เราใช้ทุนนั้นไม่เป็น ทุนนั้นเราต้องใช้สอยต่อไป ทุนนั้นก็หมดไป เสื่อมไป เสื่อมไปโดยธรรมชาติของมัน มีหาทุนมาได้ งานในการหาทุนคือการทำ ความสงบของใจ

สิ่งที่เราจะหาทุนขึ้นมาเป็นทุนเป็นรอนในการวิปัสสนา สัมมาสมาธิเป็นมรรคอันหนึ่ง ความดำริชอบด้วยปัญญา ใช้ปัญญาในวงของสมถะ การทำปัญญาอบรมสมาธิ ความคิดได้ดื้อ

ความคิดของเรา ความคิดที่มันหมุนเวียนอยู่นี้เราใช้สติสัมปชัญญะตามไปตามทัน พอสิ่งที่มันมันก็หยุด มันหยุดได้ด้วยเรามีสติสัมปชัญญะตามรู้ความคิดเราทัน มันหยุดได้ สิ่งที่หยุดได้อันนี้ก็ปัญญา ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาในวงของสมณะ ปัญญาในการวิปัสสนามันยังเกิดขึ้นมาไม่ได้

สิ่งที่เกิดปัญญาในการวิปัสสนาจะเกิดขึ้นมา มันต้องสงบตัวลงอย่างนี้ อย่างที่ว่านี่ แล้วถึงยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาในการเข้าไปในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม สิ่งนี้เป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย สิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ในเวทนา ในความเจ็บปวด ในความเร่าร้อน ทุกคนไม่ปรารถนา แต่ทำไมมันเกิดดับอยู่กับเราละ สิ่งนี้เกิดดับอยู่กับเรา เรานั่งนานๆ เราก็เจ็บ เราก็ปวด เรามีความไม่พอใจ มีความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก มันก็เป็นโทมนัส นั่นนะ เวทนากาย เวทนาใจ

เวทนาของกาย หิวโหยนี่ก็เป็นเวทนา ความหิว ความอึด ความโหยในหัวใจของเรา สิ่งนี้เป็นเวทนาทั้งหมด แต่เราก็เติมมันไปตลอด สิ่งพอหิวกระหายขึ้นมา เราก็เติมสิ่งที่ว่าขาดเข้าไปให้มันเต็ม มันก็ทรงตัวมันได้ตลอดอยู่ไปชั่วคราวๆ เรายังขาดตลอดนะ สิ่งนี้เรารักษาของเรามาตลอด มันถึงว่าเป็นไปสภาวะแบบนี้ สิ่งที่เป็นอนิจจัง มันไม่คงที่ตลอดเลย เรายังรักษากันไป

สิ่งที่รักษาแล้ว ถ้ามันเป็นของๆ เรา มันต้องอยู่กับเราสิ มันต้องอยู่ที่ว่าเรารักษาแล้วมันต้องให้ผลกับเราบ้าง แต่นี่รักษากับเรา ส่วนมากให้ผลเป็นแค่เสมอ เป็นแค่พอประทังไปเท่านั้น แต่ผลในทางความสุขหาไม่เจอ หากับในร่างกาย หากับในหัวใจของเราจะหาไม่เจอในสิ่งนี้ แต่ถ้าเรายกขึ้นวิปัสสนาขึ้นมา เราจะหาความสุขเจอ ความสุขคือการชำระกิเลส กิเลสเป็นตัวภัยใหญ่อยู่ในหัวใจของสัตว์โลก ในสัตว์โลกนี้มีกิเลสตัวเดียวเท่านั้นขับไสออกไปตลอดเวลา กิเลสตัวนี้ขับไสออกมาแล้วมันอยู่ในหัวใจของเรา

มันถึงว่า ทุกคนรักสงวนตัวเองมาก แต่ทุกคนไม่สามารถทำตัวเองได้

ในอภิธรรมบอกว่า การจะประพฤติปฏิบัติ พระอรหันต์ต้องสร้างสมมา ๑ แสนกัป ถึงจะเป็นพระอรหันต์ได้ อันนี้ย้อนกลับมาถึงว่า เป็นอำนาจาสนาบารมีที่ว่า เรายังไม่ได้สร้างบุญกุศลมาหรือ เราถึงทำไม่สมประกอบของเรา อันนั้นเป็นตำราว่าไว้

แต่ในการเกิดการตายในวัฏฏะ มันเป็นไปได้หรือที่เรารู้ว่าเราจะรู้ของเรา แต่ในเมื่อเรามีความปรารถนาในการประพฤติปฏิบัติ ทุกคนปรารถนาในการประพฤติปฏิบัติ ในการประพฤติ

ปฏิบัติก็คือบุญกุศลมาก ถ้าไม่มีบุญกุศล เราจะไม่ใส่ใจในการประพฤติปฏิบัติ มันคว้าอากาศ เอามือนี้ไขว่คว้าอากาศว่าสิ่งนั้นมันจะมีอยู่ในอากาศ

นี่เหมือนกัน มันเป็นนามธรรม ความคิดนี้เป็นนามธรรม การทำธุรกิจกันมีเป็นรูปธรรม ยังทำธุรกิจกันยังเป็นความทุกข์ยากขนาดนั้น แล้วสิ่งที่ว่าเราไขว่คว้าอากาศนะ มันเป็นนามธรรมที่จะจับต้องสิ่งนี้ได้ว่า มันเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นความสุขของใจ ใจมันตั้งมั่นขึ้นมาเป็นเอกัคคตารมณ์ เป็นหนึ่งเดียว มันคว้าอากาศ แล้วสิ่งที่คว้าอากาศ ใครเขาจะอยากจะทำประพฤติปฏิบัติ มันถึงว่าสิ่งที่ว่าเหมือนจะสุกวิสัย เขาถึงไม่มีความคิดที่จะประพฤติปฏิบัติกัน

แต่เรามีความคิดที่จะประพฤติปฏิบัติ เรามีความคิดนี้คืออำนาจวาสนาแล้ว อำนาจวาสนาคือความพอใจ ความพอใจที่จะทำ พอความพอใจที่จะทำเกิดขึ้น ใจมันก็มีฐานขึ้นมา สิ่งที่เป็นพอใจ เป็นภวาสวะ เป็นภพ เป็นที่รองรับ รองรับความคิด รองรับโครงการของเราที่จะเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าสิ่งที่รองรับมานั้นอยู่กับเรา ถ้าเราทำขึ้นไป ย้ำไปตรงนั้น ย้ำไปตรงที่ภวาสวะนี้ มันก็เป็นเอกัคคตารมณ์ขึ้นมาได้...

...เป็นภพเหมือนกัน แต่ภพในความรู้สึก กับเป็นภพเหมือนกัน เป็นภพของกิเลสที่มันอาศัยสิ่งนี้ออกไป แล้วออกไปกว้านโลก เห็นไหม บ่วงของมาร รูป รส กลิ่น เสียงนี้เป็นบ่วงของมาร บ่วงของมารที่ว่าเป็นการลือออกไป เราจะละสิ่งที่เป็นบ่วงของมารได้อย่างไร

มันเป็นบ่วงของมาร เพราะวามารอาศัยสิ่งนี้ใช้สอย รูป รส กลิ่น เสียง สิ่งที่เป็น รูป รส กลิ่น เสียง นี้เกิดอยู่แล้ว เสียงให้โทษใคร รูปสวยอันวิจิตรนั้นให้โทษใคร? จะไม่ให้โทษใครเลย ถ้าไม่มีค้นหาความทะยานอยากเข้าไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น เพราะเราไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วเรามีความค้นหาความทะยานอยาก มีกิเลสเข้าไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น สิ่งนั้นถึงจะให้โทษกับผู้ที่เข้าไปเกาะเกี่ยวใช้ไหม สิ่งนั้นเขาอยู่ก๊อๆ เชนๆ ของเขา เขาไม่รับรู้สิ่งใดเลย จะรูปอันวิจิตรขนาดไหนเขาก็ไม่ให้ทุกข์กับตัวเขาเอง เขาก็ไม่เคยให้ทุกข์กับใคร

แต่เพราะเราต่างหาก เราไปยึดของเขา เราติดบ่วงของเราแล้ว บ่วงของเรามันก็โตขึ้นใหญ่ขึ้น จนคล่องไปใน รูป รส กลิ่น เสียง ให้ยึดบ่วงของรูป รส กลิ่น เสียง กับบ่วงของใจนี้เป็นบ่วงเดียวกัน ผูกมัดใจ ผูกมัดความรู้สึก ผูกมัดความคิด ผูกมัดต่างๆ ให้มันเป็นหนึ่งเดียว เป็นอันเดียวกัน สิ่งนี้เป็นเรา สรรพสิ่งนี้เป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา พอสิ่งที่เป็นเรา สิ่งนั้นก็เป็นอย่าง

สิ่งที่ เป็นเรา เพราะสิ่งที่ เป็นเราแล้วเราต้องการปรารถนา ให้สิ่งนี้ สัมกับ ความปรารถนา สัมกับ ความคิดของใจ แล้วมัน ไม่ สัมกับ ความคิดของใจ มันจะเป็น ความสุข ไปได้อย่างไร มันมีสิ่ง ที่ว่า พลัดพราก สิ่ง ที่ขาดแคลน สิ่ง ที่ทำให้ เสียหาย มันต้องเป็น ความทุกข์ โดยธรรมชาติของมัน ทุกข์ แล้วทุกข์เล่าอยู่อย่างนั้น มันก็ ไม่รู้จักวิธีการแก้ไข มันยอมจำนน อยู่กับ ความทุกข์อย่างนั้น

นี่ถ้า ไม่มีศาสนา จะคิดอย่างนั้น จะยอมจำนน ต่อสิ่งนั้น

แต่มีศาสนาแล้วมันเป็นที่พึ่ง เป็นที่พึ่งของใจ ที่พึ่งของใจ เห็นไหม ครูบาอาจารย์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากเริ่มปรารถนา พุทธภูมิ แล้วสะสมบุญญาธิการมา แล้วประพฤติปฏิบัติมา ย้อนกลับไปถึงคู่อิตตชาติ ถึงว่าสร้างสมบุญญาธิการมาขนาดไหน อันนี้เราสร้างสมบุญญาธิการมาน้อย มันเป็นเรื่องการเราสะสมของเราขึ้นมา สะสมขึ้นมาอยู่ในหัวใจของเรา สร้างใจของเราขึ้นมาให้ได้ ทำใจของเราขึ้นมา

ถ้าสะสมขึ้นมา...องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์ สร้างสมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาได้ เราก็เป็นมนุษย์...นี่กำลังใจเกิด เกิดตรงนี้ เกิดตรงที่ว่าเราเริ่มต้นประพฤติปฏิบัติของเรา แล้วเราพยายามทำของเราขึ้นไปให้ได้ พอทำของเราขึ้นไปได้ มันเริ่มผล มันจะเกิด ผลมันจะเกิดเพราะเหตุมันพอ เห็นไหม ไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งลอยฟ้า ลอยจากอากาศมาเป็นสมบัติของเรา...ไม่มี มีแต่สิ่งที่เราต้องสะสม เราต้องสร้างสมขึ้นมา สิ่งที่เราสร้างสม แล้วธรรมชาติเราต้องสร้างสมของเราขึ้นมา สร้างสติ สร้างปัญญาของเราขึ้นมา สติสัมปชัญญะจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เข้า บ่อยครั้งเข้า เราพยายามสืบต่อสติสัมปชัญญะนี้ให้มากเข้า มากเข้า

สิ่งที่ เป็นสติ เป็นสติ เป็นมหาสติขึ้นมา มันจะเป็น ไปข้างหน้านะ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป จากสติปัญญาเป็นมหาสติ-มหาปัญญา มันเกิดขึ้นมาได้จากสิ่งใด มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มันเกิดขึ้นมาลอยๆ หรือ? มันไม่เกิดขึ้นมาลอยๆ หรือ ถ้าเราไม่ฝึกฝน เราฝึกฝนขึ้นไปจากล้มลุกคลุกคลานขึ้นมา นะ จากไม่เชื่อสิ่งใดเลย จากคนที่ไม่มีอำนาจวาสนา เหมือนสัตว์ตัวหนึ่ง สัตว์ตัวหนึ่งเกิดขึ้นมาแล้วก็ตายไปโดยธรรมชาติของเขา เขาใช้ชีวิตโดยสัญชาตญาณของเขาเท่านั้น

แล้วเราว่า “เป็นมนุษย์สัตว์ประเสริฐ มนุษย์สัตว์ประเสริฐ”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง แล้วสร้างสมบุญญาธิการขึ้นมาจนเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา วางธรรมไว้ให้เราเป็นเครื่องดำเนิน เรา

เป็นเหมือนกับคนซุ่มมือเปิบนะ ล้างมือแล้วเปิบอาหารเข้าปาก ทำไมเปิบอาหารไม่ได้ เหมือนทัพพีอยู่ในหม้อแกง อยู่ในศาสนา อยู่ในช่วงของศาสนาเจริญรุ่งเรือง อยู่ในกิ่งพุทธกาล นี่ศาสนา กำลังเจริญรุ่งเรือง แล้วเราทำไมไม่สะท้อนใจเราเลย

ถ้ามันสะท้อนของเรา เราก็ต้องพยายามไขว่คว้าของเรา เราพยายามหาทางออกของใจให้ได้ ถ้าหาทางออกของใจให้ได้ มันก็มีกำลังใจขึ้นมา กำลังใจนี้กัดเพชรขาด เพชรนิลจินดาบดแตกบดละเอียดหมดเลยด้วยอำนาจของใจ นี่เหมือนกันกิเลสอยู่ในหัวใจ กำลังใจมันจะบดสิ่งนี้ให้แหลกลาญไปได้เลย ถ้ามีกำลังใจขึ้นมา พยายามสะสม สะสมขึ้นมา เราต้องมีความมูมานะ ต้องเต็มเชื่อไฟของเรา ต้องมีปัญญาไง เวลามันจะคิดออกไปในทางใฝ่ต่ำ เวลามันคิดออกไปทางเล็ก เห็นไหม นี่ปฏิบัติไปทำไม เพื่อทุกข์ยากเพื่ออะไร เราก็อยู่ของเราพอสุขพอสบาย

เวลาปัญญาอย่างนี้มันเกิด ธรรมต้องตามแก้ๆ ธรรมคือปัญญาฝ่ายแก้ไข สิ่งที่น่าอนเนื่องนอนตาย เรานอนตายมาก็ภพก็ชาติแล้ว ไม่ใช่ชาติปัจจุบันนี้ เฉพาะนอนตายเฉพาะชาติปัจจุบันนี้ มันนอนในครรภ์ของมารดา เกิดในครรภ์ของมารดา ไปนอนอยู่ในครรภ์ของมารดา ๘ เดือนแล้วคลอดออกมา แล้วก็ยังมานอนต่อไป แล้วจะไปข้างหน้าอีก เห็นไหม สิ่งนี้มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ตรงไหน? ไม่มหัศจรรย์เลยนะ เป็นสิ่งที่เหมือนของเดิม เป็นสมบัติเดิม เป็นของเก่า สิ่งที่เป็นของเก่า

ธรรมะนี้ต่างหากเกิดชั่วครั้งชั่วคราว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมและวางธรรมไว้มันก็มีวางธรรมไว้ ยกเว้นแต่เราไม่เชื่อ ถ้าเราไม่เชื่อธรรม เห็นไหม “ศาสนาเสื่อม” ว่าศาสนาเสื่อม...ใจของเราต่างหากเสื่อมจากศาสนา ใจของเราต่างหากเสื่อมจากความเชื่อถือ เสื่อมจากความเป็นจริง เสื่อมจากความที่จะเห็นว่า เราควรจะทำประพฤติกปฏิบัติ เราควรจะได้เนื้อหาสาระ

“ปฏิบัติบูชา” ถ้าใจปฏิบัติบูชามันจะเกาะเกี่ยวกับใจ มันจะปลดเปลื้องใจ มันจะทำให้หัวใจนี้หลุดพ้นออกไปจากกิเลสได้ ถ้าเราทำของเราขึ้นมา ถ้าเรายังเชื่อกิเลสอยู่ กิเลสมันก็จะพาให้เราหมุนเวียนไป นั่นนะ ในการประพฤติกปฏิบัติมันถึงมีทั้ง ๒ ฝ่าย ฝ่ายทั้งเป็นกุศล ฝ่ายทั้งเป็นอกุศล

กิเลสมันจะ...เราประพฤติกปฏิบัติเป็นอกุศลได้อย่างไร ถ้ามันเป็นกุศลหมด มันไม่เป็นอกุศล เราต้องได้ประสบผลสำเร็จตลอดไปสิ...นี่มันเป็นฝ่ายกิเลส มันเลี่ยม มันทำให้ความคิดของเราเกิดความเห็นต่างๆ ออกไปตลอด เกิดความความเห็นต่างๆ นั่นนะ ผลของมัน

ไม่ใช่ที่เราประพฤติอยู่ ประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่นี้จะเป็นธรรมล้วนๆ นะ เรานั่งสมาธิแล้วจะเป็นธรรมเกิดขึ้นมาเลย อันนี้มันเป็นการคาดความหมาย มันไม่เป็นความจริงหรอก เราประพฤติปฏิบัติอยู่นี้กิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันคั่นร่นเต็มทีเลย เหมือนเด็ก เด็กปล่อยให้เล่นตามธรรมชาติของเขา เขาจะอยู่ของเขาโดยธรรมชาติของเขา เขาจะเล่นของเขา เพลินของเขาไปจนกว่าเขาจะเหนื่อย แต่หัวใจของเราเหมือนกัน มันเหมือนเด็กที่มันเคยเล่นเคยอยู่ตามธรรมชาติของเขา แล้วเราจับเขาให้เขานั่งเฉยๆ

เวลาจิตเรานั่งนี้เรานั่งสมาธิ เราเคลื่อนไหวตลอดเวลา จิตก็เคลื่อนไปด้วย เรานั่งสมาธิ เราทำความสงบของใจ พยายามผูกมัดไว้ มันจะคั่น ใหม่ๆ มันจะคั่นมาก คั่นประสาของมัน จะคั่นของมันเต็มทีของมัน แต่เพราะว่าเรามีกำลังใจ เราสร้างสม เราสะสมกำลังใจว่า เราอยากจะเอาใจเราไว้ให้อยู่ เราจะเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเรา เราถึงต้องพยายามตั้งสติขึ้นมา แล้วพยายามเอาสตินี้ตามรู้ตามเห็น ตามรู้ตามเห็นจิตไปตลอด

ผู้รู้ที่ไหน ผู้รู้รู้อะไร ผู้รู้รู้ในความคิดความเห็น ผู้รู้รู้แล้วส่งออก ผู้รู้รู้ส่งออกแล้วก็หมุนไปตามผู้รู้นั้น จับใส่ไปใกล้หรือไกล แล้วแต่ว่าความคิดความเห็นนี้มันจะพุ่งไปใกล้ไปไกล แล้วแต่แรงขับของกิเลสที่มันจะขับใกล้หรือขับไกล ถ้าขับไปไกล คิดจนเป็นวันเป็นคืนยังไม่รู้สึกตัวเลยนะ ถ้าขับใกล้ๆ พอคิดออกไป เราจะตามความเห็นทัน อ้อ! นี่เราคิดออกไปแล้ว อันนี้มันออกนอกงานแล้ว มันไม่ใช่งานแล้ว ถ้าเป็นงานมันจะดึงให้ความรู้สึกอยู่กับเราถ้ามันเป็นงาน

มันเปลืองใจ มันคิดไป ความคิดเป็นเรา เรากับความคิดเป็นอันเดียวกัน หมุนไปเลยนี้ หมุนออกไป เห็นไหม มันไม่แยก ความคิดสักแต่ว่าความคิด ความคิดเป็นแขกจรมา ความคิดไม่ใช่เรา ความคิดเกิดดับๆ รู้ทัน รู้ทันออกไป นี่ปัญญามันเกิด มันเกิดอย่างนี้ เกิดตามความเห็นของเราหมุนตามสติเข้ามา หมุนตามสติเข้ามาจนถึงตัวมัน

ถึงตัวมัน เห็นไหม ยกขึ้นวิปัสสนาได้ ยกขึ้นวิปัสสนาตามความเป็นจริง ยกขึ้นวิปัสสนาจับต้องสิ่งนี้ เกิดดับๆ สิ่งที่เกิดดับมันต้องมีสิ่งที่มีเหตุมีผลสิ มันต้องมีสิ่งใดเสียม สิ่งใดเป็นเชื้อไฟออกไป มันถึงจะเกิดจะหมุนเวียนออกไป สิ่งทีหมุนเวียนออกไปนั่นคือกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสเราต้องแยกแยะสิ่งนี้ ถ้ากำลังของสมถกรรมฐานพอ มันจะจับสิ่งนี้แล้วแยกแยะสิ่งนี้ได้ นะ แยกแยะธาตุกับขันธ

ธาตุก็เป็นความรู้สึก ธาตุก็เป็นร่างกาย เป็นธาตุ เป็นธรรมชาติของมัน ที่ต้องเปื่อยแปรสภาพเป็นธรรมชาติของมัน แต่ความเปื่อยความแปรสภาพในการวิปัสสนานั้น เพราะจิตนี่คงที่ จิตนี้ไม่เคลื่อนไปกับอารมณ์ สิ่งที่จับต้องไว้แล้วให้แปรสภาพ ภายนั้นจะแปรสภาพ ธาตุนั้นจะแปรสภาพออกไป

เริ่มต้นถ้าแปรสภาพ พอแปรสภาพออกไป มันจะรู้ตามความเป็นจริง รู้ตามเป็นจริงมันจะสดสังเวช มันจะปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราวขึ้นมา ปล่อยวางเป็นครั้งเป็นคราวขึ้นมา เราจะมีความสุข ความสุขจากความสงบของใจส่วนหนึ่ง ความสุขจากการปล่อยวางของการรู้เท่าทันธาตุชั้นอีกส่วนหนึ่ง นี่ความสุข แต่ความสุขสิ่งนี้ เวลาจิตมันสงบขึ้นมาแล้วมันปล่อย มันทำความสงบ จิตทำความสงบเข้าไปรู้เท่า แล้วปล่อยวางสิ่งนั้นแล้ว เราเข้าใจว่าสิ่งนั้นขาดไป

นี่มันใช้พลังงานไ้ พลังงานในการต่อสู้ เราต้องใช้พลังงานการต่อสู้กับสิ่งนี้มาก พอเราต่อสู้กับสิ่งนี้มาก ทำครั้งทำคราวแล้ว นี่อำนาจาสนาอยู่ตรงนี้ คนเราพอปฏิบัติแล้วปล่อยวางแล้ว มันไม่อยากทำอีก มันเข้าใจว่าสิ่งนั้นมันขาดแล้ว เข้าใจว่าเป็นอกุปปธรรมไ้

สิ่งที่เป็นความเข้าใจนี้กิเลสมันหลอกอีกชั้นหนึ่ง ว่าสิ่งนี้มันปล่อยวางแล้ว เราเข้าใจตามความเป็นจริงแล้ว เราควรจะทำสิ่งอื่นต่อไป...นี่มันทำสิ่งอื่นต่อไปไม่ได้เลย เพราะกิเลสใช้สิ่งนี้เป็นเครื่องดำเนิน ในเมื่อมันมีถนนอยู่ ถนนหนทางมีอยู่ แล้วยังมีรถมีราที่วิ่งบนถนนนั้นอยู่ มันต้องวิ่งไปบนถนนนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อธาตุชั้นนี้ยังอยู่กับจิต จิตยังมีธาตุชั้นนี้อยู่ มันต้องการอันนี้ขับไล่ สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับมันตลอดไป ถึงจะรู้เท่ารู้ทันเราแล้ว รู้เท่ารู้ทันจนปล่อยวาง แต่มันก็ยังอาศัย สิ่งนี้ขับไล่ต่อไป มันถึงว่า สิ่งนี้มันมรรครวมตัวระหว่างตัวตนความเห็นกับจิตนี้เป็นอันเดียวกัน สิ่งที่เป็นอันเดียวกันมันหมุนเวียนมาเป็นอันเดียวกันนะ เป็นเรา เป็นตน เป็นตัว เป็นความยึดมั่นถือมั่นของใจ มันถึงต้องซ้าลงไปตรงนี้ไ้

การวิปัสสนานี้มันก็เหมือนกับสมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานเริ่มต้นจากการไม่เป็นเลย เราพยายามสร้างสมขึ้นมา จนเรายืนหลักขึ้นมาได้ จนจิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตนี้ควรแก่การงาน แล้วเรายกขึ้นวิปัสสนาได้ในสติปัฏฐาน ๔ เพราะว่าเรามีอำนาจาสนา อำนาจาสนาถึงจับต้องสิ่งนี้ แล้วเราวิปัสสนาได้ นี่คือขั้นของปัญญา

ขั้นของปัญญาที่มันจะแยกแยะสิ่งนี้ มันจะแยกแยะสิ่งนี้ออกไปโดยกว้างขวางมาก มันจะเปรียบเทียบเทียบเคียงขนาดไหน ยกย้อนกลับมา ย้อนกลับมาเทียบเคียงแล้วเปรียบเทียบเข้ามาในเรื่องของใจ ในเรื่องของกิเลส ในเรื่องของใจที่มันสัมผัสกับสิ่งนี้ แยกสิ่งนี้ออกไปๆ ด้วยปัญญาจะเทียบเคียงกับอะไรก็ได้

ในธาตุในขั้น เห็นไหม เทียบเคียง ถ้าในธาตุนี้มันเป็นการเพ่งดูด้วยตาธรรม ตาธรรมเห็นกาย พอตาธรรมเห็นกายแล้วเราให้มันแปรสภาพ จากภายนอก พิจารณาภายนอกเข้ามา ความเสื่อมสภาพ ความเจ็บไข้ได้ป่วย แล้วต้องแก้เหล่า ทุกข์ชราแก้เหล่าไป ความเสื่อมสภาพไป มันเห็นแล้วมันสลดสังเวชเข้ามา สลดสังเวชเข้ามา สลดสังเวชเข้ามา แล้วมันสงบเข้ามาเรื่อยๆ จนเป็นกายใน ตาจากตาธรรมเห็นเป็นกายใน เห็นเป็นธาตุ ๔ เป็นอวัยวะ ๓๒ ประการนี้ ยกขึ้นตั้งแล้ว วิปัสสนาไป

วิปัสสนาไปจนมันปล่อย มันเห็นการแปรสภาพไป เหมือนกับว่าสิ่งนี้มันตั้งอยู่ แล้วมันเหมือนกับเทียนจุดไว้แล้วโดนเผาทำลายไป อันนี้ก็เหมือนกัน มันเป็นสิ่งที่ว่าเป็นก้อนเนื้อ เป็นอะไรไป แล้วมันจะเสื่อม เราให้เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ เห็นไหม มันจะกลับไปคงสภาพเดิมของมัน ถ้ามันเป็นสภาพเดิมของมัน มันจะความเข้าใจใจ มันเป็นการสอนจิตได้สำนึก

ธรรมนี้มันอยู่ในจิตได้สำนึก ไม่ใช่จิตสำนึกที่เราคิดกันอยู่นี้หรอก

จิตสำนึกนี้เราคิดกันอยู่นี้เราเข้าใจตามเราศึกษาธรรมมา เราฟังครูบาอาจารย์เทศน์มา เราเข้าใจตามความสำนึกของเรา แต่จิตได้สำนึกมันค้ำ จิตได้สำนึกมันไม่ปล่อยวาง แต่ในเมื่อเราเห็นความแปรสภาพของกาย เรื่องของกาย ตาเห็นกายนี้แปรสภาพ มันเห็นอย่างนั้นแล้ว มันเห็นจากความเห็นของเรา เราพาจิตได้สำนึกให้เห็นสิ่งนี้บ่อยครั้งเข้าๆ พอเห็นขี้มันก็สลดสังเวช มันก็ปล่อยวาง นี่ปัญญาในการสมาธิอบรมปัญญาเป็นอย่างนี้

แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ในการพิจารณาจิตนี้ มันแยกแยะยิ่งกว่านั้น แยกแยะว่าสิ่งนี้มันหมุนไปได้อย่างไร มันวนเวียนออกไป ความคิดมันหมุนออกไป หมุนออกไปเพราะสิ่งใดเป็นความคิด ความคิดที่มันเกิดขึ้นมา เพราะกิเลสมันขับไสออกไปเป็นความคิด จับนี้แล้วย้อนกลับเข้ามา พอย้อนกลับเข้ามา เพราะมันมีต้นหาคความทะยานอยาก เกิดความเปรียบเทียบของใจ

ใจเปรียบเทียบ เห็นไหม สัญญาเกิดขึ้นก่อน สิ่งนี้เป็นความรู้สึกของใจ มันจับสิ่งนี้บีบ เวทนา มันก็รับรู้ เวทนามันให้ค่า วิญญาณรับรู้ สังขารปรุงแต่ง หมุนออกไปมันเป็นรูปของ ความรู้สึก เป็นรูปของความคิดเกิดขึ้น นี่ถ้ามันเกิดดับ มันเกิดดับอย่างนี้

มันจะเกิดดับ มันจะตั้งเป็นอารมณ์ขึ้นมาได้ มันเกิดจากสัญญาขึ้นมา จากจิตได้สำนึกนี้ สัญญาเกิดขึ้นมาเวทหนึ่งว่า “สิ่งนั้นคืออะไร?” นี่ความคิดเกิดขึ้นมาโดยเราไม่รู้สีกตัวเลยนะ มัน ละเอียดจนว่าเราไม่รู้สีกตัวเลย แต่แล้วเวทนามันก็รับรู้ เวทนานี้ เวลาความสุข ความทุกข์ ความ พอใจกับความไม่พอใจ วิญญาณซ่อนสอดแทรกไปตลอดเวลา สังขารปรุงแต่ง มันพอใจ หมุนเวียนออกไป เราจะจับตัวนี้แล้วย้อนกลับ นี่ขั้นของปัญญาคือการขั้นของเปรียบเทียบ

เปรียบเทียบกับสิ่งใดก็แล้วแต่ เราย้อนกลับเข้าไปในตัวของจิต ย้อนกลับเข้าไปในตัวของ จิตแล้วแยกจิตออก แยกจิตกับความรู้สึกตัวนี้ออกจากกัน พอแยกออกจากขั้นนี้ ออกจากจิต อารมณ์จะดับ สิ่งที่ดับคือการปล่อยวางทั้งหมด ขั้นนี้กับจิตแยกได้เป็นชั่วคราวชั่วคราว ขั้นนี้กับจิต แยก เพราะปัญญาที่มันเข้าไปตามรู้ตามเห็นตามความเป็นจริง แล้วจะแยกสิ่งนี้ออกไป นี่คือ วิปัสสนา

ธาตุขั้นนี้มันเป็นสิ่งที่เป็นตัวตนของเรา เป็นความยึดมั่นถือมั่นของจิตได้สำนึก เป็นเรื่อง ของกิเลส กิเลสมันผูกพันกับสิ่งนี้ แล้วยึดสิ่งนี้แล้วก็เป็นตัวตนออกมา เป็นสมมุติ เป็นโลกีย์ที่มัน ออกมาเป็นโลก มันเป็นเรื่องธรรมชาติเป็นอย่างนี้ แล้วเราใช้วิปัสสนาไล่ตอนเข้าไปๆ แล้ว ย้อนกลับเข้าไป ทวนกระแสเข้าความรู้สึกของเรา ในความรู้สึกที่มันส่งออกมา เราตามกระแสเข้า ไป ย้อนกลับเข้าไป แล้วแยกแยะสิ่งนี้ออกให้เห็นตามความเป็นจริง เหมือนเราพบสิ่งที่เป็นวัตถุ พบผ้าพบสิ่งของเก็บไว้ในตู้ในหีบของเรา เราเอาออกมา แล้วเราแยกออกมา เรารื้อค้นออกมา รื้อ ค้นว่าวิธีการพบ วิธีการเราพบผ้าอย่างต่างๆ แล้วเข้าไปเก็บในตู้ของเรา เราทำอย่างนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่เป็นเรามันอยู่โครงสร้างของมนุษย์ โครงสร้างของความคิด เรื่อง ของธาตุขั้นนี้เป็นโครงสร้างของมนุษย์ของเรา สิ่งที่เป็นโครงสร้าง เราใช้วิปัสสนาญาณเข้าไปรื้อ ค้นโครงสร้างในร่างกายของเรา รื้อค้นโครงสร้างของเรา แล้วใช้ปัญญาเข้าไป รื้อค้นพร้อมกับ ปัญญา ปัญหารื้อค้นเข้าไป ใช้ปัญญาตัวรื้อค้น แล้วตัวจิต ตัวผู้รู้นี้จะตามปัญญาเข้าไปเห็นสิ่งนั้น ตามความเป็นจริง เห็นธาตุเห็นขั้นตามความเป็นจริง บ่อยครั้งเข้าๆ จนชำนาญการ

พอชำนาญการเข้า รู้จริงเห็นจริงมันจะปล่อยวาง นี่ถ้าวิปัสสนา มันจะเกิดสิ่งนี้ขึ้นมา รู้จริงตามจริงจนเกาะติด จนสิ่งนี้เป็นความจริงขึ้นมา มันจะแยกออก ชั้นนี้เป็นชั้น จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกจากกัน สิ่งที่แยกออกจากกัน สังโยชน์ ๓ ตัวจะขาดออกไป สิ่งที่เราขาดออกไป สิ่งนี้ต่างหากคงที่ สิ่งนี้จะคงที่กับจิตดวงนี้ จิตดวงนี้มีสิ่งที่เป็นกรรมในหัวใจขึ้นมา กรรมในหัวใจกับจิตดวงนี้เป็นเนื้อเดียวกัน จิตได้สำนึกรู้ตามความเป็นจริงของความเห็นอันนั้น นั่นนะ จิตดวงนี้ก็มีความสุข มีความเข้าใจในเรื่องของกรรม แล้วจิตดวงนี้จะเวียนไปในวัฏฏะนี้มีเป้าหมาย จะไม่เวียนไปในวัฏฏะเหมือนกับปุถุชน

สิ่งที่เป็นปุถุชน เกิดดี เกิดชั่ว เกิดสูง เกิดต่ำ ตามอำนาจของกิเลสที่มันจับใส่ ที่มันเผาเรอไป ตามอำนาจของกิเลสที่หมุนเวียนไป แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรม เห็นตามความเป็นจริง จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ชั้นนี้เป็นชั้นแล้ว มันจะไม่เป็นไปตามสิ่งนั้นอีกเลย มันจะเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนี้อีก ๗ชาติเท่านั้น

สิ่งนี้ในวัฏฏะ แต่ถ้าเราทำต่อไป สืบค้นต่อไป ในโครงสร้างระหว่างกายกับจิตนี้ เราสืบค้นต่อไป จนทำให้ดับสิ้นได้ ดับสิ้นพ้นไปจากเชื้อได้ เชื้อที่เวลามันอยู่ในหัวใจ มันยังมีตัวละครเอียดเห็นไหม จากหยาบๆ มันก็ปล่อยวางเข้ามา มันหัดตัวมันเองเข้าไป เราชนะส่วนหนึ่ง เรามีความสุขส่วนหนึ่ง เราเข้าใจส่วนหนึ่ง นี่คือกรรมในหัวใจ กรรมสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ยอดปรารถนาของหัวใจของสัตว์โลก

หัวใจของสัตว์โลกที่เข้าใจเรื่องของกรรม พยายามแสวงหาทางออก จะต้องออกจากกิเลสให้ได้ รื้อค้นกิเลส ทำลายกิเลสออกจากใจ ถ้าใจนี้อิสรภาพขึ้นมาได้ ใจดวงนี้จะไม่เกิดไม่ตายอีก แล้วใจดวงนี้จะคงที่ของมันอยู่อย่างนั้น คงที่ของมันอยู่อย่างนั้นเพราะใจไม่เคยตาย แต่ใจมีกิเลสตัวสมมุติมันอยู่ในกิเลสนั้นแล้วพาเวียนตายเวียนเกิดไปเท่านั้น

แต่ถ้าไม่มีตัวสมมุติ เห็นไหม อนุสัย ภาวสวะ อวิชชาสวะ จนไม่มีตัวจับใส่ในหัวใจนั้น สิ่งจับเคลื่อนไม่มี พลังงานจับเคลื่อนจิตดวงนั้นไม่มี แล้วจิตดวงนั้นจะไปไหน? มันก็อยู่ของมันเห็นไหม สิ่งนี้มันซ่อนอยู่ในหัวใจ ซ่อนอยู่ในจิตนั้น เราต้องรื้อค้นเข้าไปเพื่อจะทำลายสิ่งนี้ รื้อค้นเข้าไปในโครงสร้างระหว่างกายกับจิตนี้เหมือนกัน ระหว่างกายกับจิต

จับต้อง พยายามทำความเข้าใจของเราเข้าไป รื้อค้นเข้าไปไป สืบต่อขึ้นไป มันเป็นผลงานด้วย มีความสุขด้วย ความสุขที่เราปล่อยวางขึ้นมา มันเป็นความสุขของเรา งานการอย่างอื่นเรื่อง

ของโลกเขา เป็นเรื่องของโลกเขา ต่างคนต่างไหว้วานกันทำได้ แต่งานการในการวิปัสสนานั้น พ่อแม่ลูกก็ไหว้วานกันทำไม่ได้ เหมือนการเจ็บไข้ได้ป่วย เจ็บไข้ได้ป่วย ใครเจ็บไข้ได้ป่วยคนนั้นก็เจ็บไข้ได้ป่วย จะไปเจ็บแทนกันเป็นไปไม่ได้เลย ได้แต่ปลอบประโลมกันเท่านั้น อันนี้เวลาชำระกิเลสมันก็ต้องทุกข์ทุกคน คนคนนั้นเป็นผู้ที่ชำระเอง

นั่นนะ สิ่งนี้มันถึงชำระจิตได้สำนึกได้ใจ จากจิตดวงนี้รื้อค้นเข้าไปจากจิตสำนึก รื้อค้นเข้าไปจนจิตได้สำนึก รื้อค้นเข้าไปจนจิตไร้สำนึกจากภายใน ตัวอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ตัวไม่รู้ในหัวใจ มันยังลึกซึ่งอยู่ในหัวใจของเรา เราจะค้นคว้าอย่างไรให้มาเจอสิ่งนี้ได้

นี่ทำความสงบของใจเข้าไป ถ้าทำความสงบของใจเข้าไปคือจิตมันพัฒนาขึ้น

จิตสงบ จิตสงบส่วนหนึ่ง จิตสงบส่วนหนึ่งมันก็เป็นความสงบอย่างหยาบๆ สงบส่วนลึกเข้าไป มันก็มีความสงบส่วนลึกเข้าไป เราทำความสงบของใจเข้ามาตั้งแต่ทีแรก มันสงบขึ้นมาพร้อมกับกิเลสที่มันหลบตัวลงเท่านั้นเอง แต่ปัจจุบันนี้เราแยกธาตุแยกขันธ์ออกไปจนมันเห็นตามความเป็นจริง จิตมันพัฒนาสูงขึ้นมา ถ้าความสงบของมันเกิดขึ้นมา มันก็จะสงบสูงขึ้น สิ่งที่มันจะสงบสูงขึ้น มันจะจับต้องสิ่งนั้นได้ มันจะสงบสูงขึ้น

ความสงบสูงขึ้น เราต้องยกขึ้น ยกขึ้น เราเอาความสงบเข้ามา มันสงบสูงขึ้น มันถึงจะจับต้องกายอันละเอียดได้ จับต้องความเห็นอันละเอียดจากภายใน จากชั้นร่างกายในที่มันเป็นความละเอียดอยู่ในหัวใจนั่นนะ จับต้องสิ่งนี้ได้จะเป็นวิปัสสนาขึ้นไป จะเป็นวิปัสสนาชำแล้วชำเข้าไปนี่ขั้นของปัญญา

วงของปัญญามันจะหมุนออกไปถ้ามันมีเชื้อ ถ้าจุดเชื้อไฟติดแล้ว ไฟนี้จะไหม้เชื้อจนกว่าเชื้อจะหมด ถ้าเราจับต้องวิปัสสนาได้ จับต้องสติปัญญา ๔ ได้นั้นคือเราได้เชื้อ ได้เชื้อแล้วจุดไฟติด คือปัญญามันจุดติด จุดปัญญาติดหมายถึงปัญญามันแยกแยะจับสิ่งนั้นได้แล้วมันมีพลังงานพอมันแยกแยะคือมันปล่อยวางเป็นครั้งคราว นั่นคือไฟติดแล้ว ถ้าไฟติดแล้วมันจะไหม้สิ่งนั้นไปเรื่อยๆ จนกว่าเชื้อนั้นจะหมด

ถ้ามันหมดเชื้อแล้ว มันก็เหมือนกับกองของขยะ กองของขยะเรากองไว้ ๔ กอง มันไหม้กองใดกองหนึ่ง ขยะนั้นหมดไป มันก็ดับไป นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราติดเชื้อไฟมันติดขึ้นมาระหว่างเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา ขั้นตอนแรกเราติดเชื้อขึ้นมาแล้วปัญญามันพิจารณาไปแล้ว จนมันปล่อย

วางไปแล้วนั้นเป็นกองกองหนึ่ง แล้วกองต่อไปที่เราจะยกขึ้นวิปัสสนานี้ก็เป็นอีกกองกองหนึ่ง สิ่งที่เป็นกอง เราพยายามจุดไฟติดขึ้นมาได้ พอจุดไฟติดขึ้นมาแล้วเราวิปัสสนาไปเรื่อย วิปัสสนาไปเรื่อย วิปัสสนาก็ต้องแยกแยะ แยกแยะเหมือนกัน แยกแยะวิธีการ วิธีการเหมือนกัน แต่กิเลสมันจะหลอกลวงตลอดไป

กิเลสมันจะหลอกลวงว่า เราเคยทำแล้ว เราทำสิ่งนี้มันเป็นสัญญา

จะเป็นสัญญาหรือเป็นปัญญามันอยู่ที่ปัจจุบันธรรม ถ้ามันเป็นปัจจุบันธรรมนี้มันจะไม่เป็นสัญญา สิ่งที่เป็นสัญญาคือเป็นการเทียบเคียงแล้วมันไม่ขาดใจ เทียบเคียงแล้วเรามีแต่ความถอยร่นๆ จิตนี้ถอยร่นนะ เหมือนแบกของหนักไว้ แล้วพยายามแยกแยะสิ่งนั้นไม่ออก มันหนักอกหนักใจ แล้วมันเป็นไปไม่ได้

อย่างนี้ต้องวางทิ้งไปเลย แล้วทำความสงบของใจ กลับมาทำความสงบให้มันสงบขึ้นมา

ทำความสงบของใจนั่นคือทุนใจ ถ้ามีทุน มีเงินเราซื้อสิ่งใด เงินสามารถซื้อได้ทุกอย่างในโลกนี้ เงินซื้อได้หมด แต่ซื้อใจของคนไม่ได้เป็นบางคน นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีทุนขึ้นมา เราสามารถจะยกขึ้นมา สามารถให้ปัญญามันหมุน ใช้ทุนนี้เป็นพื้นฐาน แล้วใช้ปัญญาใคร่ครวญออกไป นี่มันจะเข้าไปปลดเปลื้องสิ่งที่เป็นทุกข์อันละเอียดในหัวใจ

มันมีทุกข์อันละเอียดในหัวใจเสียบแทงใจไว้ ถ้ามีทุกข์อันละเอียดในหัวใจเสียบแทงใจไว้ เราจะมีทางแก้ไขอย่างไรจะพ้นออกไปจากทุกข์นี้ได้ พ้นออกไปจากทุกข์คือพ้นออกไปจากการเกิดและการตาย

การเกิดและการตายในวัฏฏะ สิ่งนี้เป็นทุกข์มาก สิ่งที่เป็นทุกข์ เราเทียบเคียงในการประพฤติปฏิบัติของเรา ในการประพฤติปฏิบัติมันก็เป็นความทุกข์เหมือนกัน ทุกข์ในความเพียร ทุกข์ในความเพียรกับทุกข์ในการเกิดการตาย ถ้ามันมีปัญญาเทียบเคียงอย่างนั้น มันพอใจในความทุกข์อันการเป็นความเพียรนะ เพราะทุกข์ในความเพียรนี้เป็นทุกข์เพราะเราพอใจ แล้วเราทำขึ้นมาด้วยปัญญาของเรา มันหมุนออกไปขนาดไหนมันหมุนออกไป หมุนออกไปแล้วหมุนเข้าไปเพื่อชำระกิเลส นี่มันเป็นการที่เราสะสมขึ้นมาสร้างสมขึ้นมา

กับทุกข์ที่เราไม่มีโอกาสเลย ทุกข์ที่เราต้องหมุนเวียนไปตามกิเลสตัณหา กิเลสตัณหาทำให้เกิดในภพของมารดา ทำให้เกิดในโอปปาติกะ ทำให้เกิดในสิ่งต่างๆ เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ ความเกิดสิ่งนี้มันก็ต้องหมุนเวียนไปโดยเราไม่รู้

สิ่งที่ไม่รู้กับสิ่งที่รู้เราจะเลือกสิ่งใด

ถ้าเราเลือกสิ่งที่เราไม่รู้ เราพยายามทำปฏิบัติของเราไม่รู้ รู้แล้วเห็นว่าเราประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ ทุกข์ก็ทุกข์เพื่อเรา ทุกข์เพื่อจะพ้นจากกิเลสมันจะพอใจทำ แล้วมันไม่ใช่ทุกข์โดยธรรมชาติ ทุกข์โดยที่ว่าจะทุกข์ตลอดไป ความทุกข์อันนี้มันเป็นความทุกข์ต่อเมื่อเราภาวนาไม่ลงเท่านั้น

ถ้าภาวนาลงแล้วจะเป็นความสุขมหาศาล ถ้าภาวนาลง เวลามันปล่อยวาง มันปล่อยวาง มันจะปล่อยแล้วมันจะโล่งโล่ง นี่มันเป็นความสุข ความสุขอันนี้มันเป็นความสุขที่เราพอใจของเรา เรารักษาของเราไว้ แล้วพยายามสะสมให้มันมากขึ้นๆ วิปัสสนาก็เหมือนกัน วิปัสสนาไปจนมันปล่อยวาง ปล่อยวางขนาดไหนมันก็เป็นความสุข เป็นความสุขแล้วมันอยากทำ ทำจนเพลิน เพลินจนเราไม่กลับไปหาทუნ จนทำให้เราไม่สามารถชำระกิเลสขาดได้ ย้อนกลับมา

นี่เนิ่นนานเสียเวลา เสียเวลาตรงนี้ เสียเวลาตรงที่ว่ามันไม่มัชฌิมาปฏิปทา คือสิ่งที่เป็นมรรคอรียสัจจ สัมมาสมาธิ สัมมาสติ สัมมา ความคำริชชอบ ความเห็นชอบ สัมมาปัญญา มันจะสมควรกันพอดี สามารถรวมตัวเข้ามาเป็นมรรคสามัคคี มรรคสามัคคีรวมตัวสมุจเฉทปหาน ปหานกิเลสออกไปจากใจ ถ้าแยกกระหว่างธาตุกับขันธ์กับจิตนี้ออกจากกัน สิ่งนี้มันเป็นการสืบทอดแยกออกๆ

จนถึงที่สุดแล้วกิเลสอยู่ที่นั่นมันต้องหลุดออกไป พอกขาดออกไป นี่กามราคะปฏิบัติมันอ่อนตัวลง จิตนี้เป็นจิต กายนี้เป็นกาย แยกออกจากกันโดยธรรมชาติ สิ่งที่เราเคยฟังครูบาอาจารย์ว่า “กายกับจิต กายกับจิต” เราจะเป็นความลึกลับสยดสยองตลอดไป แต่ในเมื่อเราเห็นกายกับจิตแยกออกจากกันโดยธรรมชาติ สิ่งนี้เป็นความเห็นของเรา เป็นสมบัติของเรา เราจะเข้าใจตามความเป็นจริง “อ้อ! กายเป็นโพธิ จิตเป็นพระจกใส ที่เขากันมันเป็นอย่างนี้หนอ มันเป็นอย่างนี้หนอ” จิตนี้เป็นจิต กายนี้เป็นกายแยกโดยธรรมชาติเลย เว้งว้างตลอด จิตนี้ทำความสงบได้ง่าย จิตนี้สงบ เว้งว้างไปอย่างนั้น เว้งว้างไปเป็นความสุข

สิ่งที่เป็นความสุข สุขนั้นเสวยสุขจนถึงที่สุด พอสุขถึงที่สุดแล้วกิเลสอย่างละเอียดมันก็
 ยอกใจอยู่ในใจ กิเลสอย่างละเอียดมันยอกใจเพราะมันยังไม่สิ้น กองขยะกองต่อไปมันยังส่งกลิ่น
 เหม็นอยู่ในหัวใจใจ ถ้ามันส่งกลิ่นเหม็นอยู่ในหัวใจ นั่นนะ รูป รส กลิ่น เสียง กลิ่นในหัวใจ ความ
 คาวของหัวใจ ความคิดของหัวใจ นี่เป็นกองกามราคะอยู่ในหัวใจ สิ่งที่ยังเป็นในหัวใจ แต่มันยัง
 คั้นกว่าสิ่งนั้นไม่ได้ มันเพียงแต่เสียดแทงใจของเราขึ้นมา

เราต้องพยายามทำความสะอาดของใจให้ละเอียดขึ้นไปเป็นมหาสติ-มหาปัญญา สิ่งที่เป็น
 มหาสติ-มหาปัญญาจะเกิดจากตรงนี้

แต่เดิมนี่เราเป็นสติปัญญา เหมือนกับการเล่นฟุตบอล โทษจังหวัดเดียวกับโทษสองจังหวัด
 ถ้าโทษสองจังหวัดมันต้องมีการเขียนแล้วเตะออกไป นี่มันเป็นสองจังหวัด ถึงเป็นสติปัญญามันก็
 ตามสิ่งนี้ทัน แต่ถ้ามันเป็นจังหวัดเดียวเป็นการต่อสู้กันจริงๆ หน้า จิตนี้ปล่อยธาตุปล่อยขันธออกมา
 เป็นชั้นเป็นตอนจนเป็นตัวของจิตโดยธรรมชาติของมัน มันเสวยโดยขันธอันละเอียดอยู่ใน
 เสวยการเป็นความพอใจ ความกามราคะอยู่ใน

สิ่งที่อยู่ภายในมันเผาผลาญใจๆ เผาผลาญขณะที่เราไม่รู้ แล้วทำความสะอาดเข้าไปๆ จนจับต้องสิ่ง
 ที่มันจับต้องได้ พอจับต้องกาย จับต้องจิตหรืออสุภะตัวนี้ได้ จับต้องกามราคะได้ มันจะเผาผลาญ
 แบบรู้ เผาผลาญซึ่งๆ หน้านะ มันจะร้อนมาก มันจะเผาผลาญใจไป เผาผลาญเพราะอะไร เพราะมันเป็นสิ่ง
 ที่ว่ามันเป็นอันละเอียด มันเป็นความยึดมั่นถือมั่นของใจ มันเป็นธรรมชาติของมันที่มันเคยสะสม
 กันมาตลอด สิ่งทีสะสมกันมาตลอด มันเผาอยู่อย่างนั้น กำลังเราไม่พอ เราต้องพยายามกลับมาทำ
 ความสงบ

แต่เพราะความเราเคยปฏิบัติมา เราคิดว่าเราทำได้ นี่กิเลสมันหลอกอีกชั้นหนึ่ง หลอกให้เรา
 คิดว่าเป็นวิปัสสนา เป็นวิปัสสนาเราก็คิดใคร่ครวญไปเพราะเราจับสิ่งนี้ได้ ทั้งๆ ที่ว่าโดนหลอก
 พิจารณายู่ นะ ทุกข์ด้วยความรู้ รู้แบบนี้ รู้ว่ามันเป็นความทุกข์ แต่มันก็ต่อสู้ไม่ได้ พยายามต้อง
 ทำความสงบของใจ สงบของใจ ย้อนกลับเข้ามา ดึงกลับเข้ามา เหมือนผู้ภาวนาใหม่ๆ เลย
 เหมือนที่กำหนดพุทโธหยาบๆ อย่างนี้ เพื่อจะดึงจิตไว้ไง ดึงจิตไว้ไม่ให้ตามกิเลสไป กิเลสมัน
 หลอกอยู่ในใจ

กิเลสนี้ ถ้าคำว่า “กิเลส” แล้วมันน่าขยะแขยง แต่มันเป็นนามธรรมนะ เป็นความคิดของเรา
 นี่มันเป็นนามธรรม สิ่งที่เกิดตายๆ เพราะว่าเรื่องของกิเลสนี้เป็นนามธรรมฝังอยู่ที่ใจ ฝังอยู่ที่ใจแต่

มันไม่ใช่ใจ มันถึงสามารถออกจากใจได้ แต่มันละเอียดลึกซึ้งมาก มันเป็นงานสุดงานยอดของมนุษย์นะ ยอดของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ยอดของพระของเณรที่จะประพฤติปฏิบัติสิ่งนี้ออกไปได้นั้นนะ มันถึงต้องใช้ปัญญาอันละเอียดรอบคอบ

สิ่งที่ละเอียดรอบคอบ สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่เป็นคุณค่าของกิเลสนะ คุณของมัน กิเลสมันก็มีคุณ ถ้าเราใช้เป็นประโยชน์เหมือนคันทา ที่ว่าคันทาความทะยานอยาก ถ้ามันพลิกมาเป็นมรรค มันต้องมีส่วนของมันอยู่โดยธรรมชาติของมัน เพียงแต่เราจะแยกแยะสิ่งใดใช้ก่อน ถ้าเราใช้ไม่ทันปัญญาเราไม่ทัน กิเลสมันก็ใช้ก่อน

แต่ถ้าปัญญาเราทัน เราก็ใช้พลังงานของใจนี้ก่อน ถ้าเราใช้พลังงานของใจขึ้นมามันก็เป็นปัญญา เป็นปัญญามันก็เป็นมรรค มรรคคือริยสังขัง ธรรมเกิดชั่วคราวๆ สิ่งที่เกิดชั่วคราวเราพยายามสะสมขึ้นมาเพื่อจะให้มันแข็งแรงขึ้นมา แข็งแรงขึ้นมาจากชั่วคราวก็ให้มันคงที่ๆ มรรคนี้คงที่ จนมันคงที่เต็มทีขึ้นมา มันก็มีกำลังขึ้นมา สิ่งที่มีกำลังขึ้นมามันแยกแยะสิ่งนี้ได้

สิ่งนี้มันเป็นที่ว่าเป็นความละเอียดจากภายใน มันรับรู้ด้วยสิ่งใด รับรู้ใง อารมณ์เกิดขึ้นมาเกิดขึ้นมาจากสิ่งรับรู้ภายในที่มันละเอียดนี้เราไม่เคยเห็นหน้ามันเลย สิ่ง que เห็นหน้า เห็นหน้าความรู้สึก เห็นหน้ากามราคะ เห็นหน้าความพอใจของใจ ใจมันพอใจสิ่งนี้ เห็นไหม กามฉันทะ ความพอใจ กามราคะนี่เป็นสิ่งที่ว่าโลกออกไปเสพกามกัน สิ่งที่เป็นกามฉันทะนี้มันพอใจในตัวมันเอง

สิ่งที่พอใจ เห็นไหม มันพอใจแล้วมันก็ครุ่นคิดของมัน นั้นนะมันชุ่มด้วยกาม ชุ่มด้วยกามอย่างนี้ใจ ใจมันเป็นกามโดยธรรมชาติของมัน เป็นกามเพราะสิ่งที่ว่าเป็นความโลภ เป็นความโกรธ เป็นความหลง สิ่งนี้มันหลงในตัวมันเอง สิ่งที่เป็นเรานั้นแยกไม่ได้ใช่ไหม มันเป็นเรื่องเดียวกันเพราะมันเป็นอันเดียวกัน

แต่ถ้ามันแยกออกไปได้มันก็ไม่ใช่เรา สิ่ง que แยกออกจากกันได้ เราจะตีตรงนี้แตกได้มันต้องใช้ปัญญาอย่างมหาศาล จะตีตรงนี้แตก สิ่งนี้ไม่ใช่เรา ความพอใจก็ไม่ใช่เรา ความพอใจ ความเกิดขึ้นจากใจนี้ไม่ใช่เราเลย มันเป็นเรื่องที่ว่ามันผูกพันกันมาเท่านั้นเอง มันเป็นกิเลสกับใจที่มันเกิดดับกันมา สะสมกันมาตลอด แต่มันไม่ใช่เรา เพราะถ้ามันเป็นเรา สิ่งนี้เป็นเรา เราจะไม่สามารถทำลายกามราคะออกไปจากใจได้

สิ่งนี้เป็นเรา มันต้องเป็นของเรา เหมือนกับร่างกาย พิจารณากาย ถ้าเป็นอสุภะ-อสุภัง พิจารณากาย กายนี้เป็นเรา นี้ เรามันต้องอยู่ในอำนาจของเรา เราต้องตั้ง เราต้องบังคับบัญชากายนี้ ได้ กายนี้เราบังคับบัญชาไม่ได้ มันต้องเนาเปื่อยไปโดยธรรมชาติของมัน นี่เป็นอสุภะ อสุภะใน ความสกปรกโสภณของกายนี้ แต่ด้วยความหลงผิดของมัน เป็นว่าเป็นเรา สิ่งที่เป็นของของเรา ต้องเป็นของสวยของงาม สิ่งที่เป็นของของเราต้องเป็นของสะอาดของบริสุทธิ์ เห็นไหม มัน เข้าใจว่าสะอาดบริสุทธิ์เป็นเราตลอดไป มันจะสงวนตัวมันเองไว้อย่างนั้น มันสงวนความคิด

ใจก็เหมือนกัน ถ้าใจมันคิดว่าสิ่งนี้เป็นเรามันก็ยึดมันถือมันของมัน แต่ถ้ามันไม่ใช่เรา สิ่งที่ไม่ใช่เราแล้วมันจะแยกจากที่ว่าอยู่ด้วยกันได้อย่างไร มันก็แยกออกจากกันด้วยปัญญา ด้วยปัญญาญาณ ปัญญาญาณแยกแยะสิ่งนี้ พยายามแยกออกไปว่ามันไม่ใช่เรา มันไม่ใช่เราด้วยอะไร? ด้วย ทุณ ด้วยสัมมาสมาธิ ด้วยกำลังของมหาสติ ด้วยกำลังของสมาธินี้หนุณปัญญาไง สมาธินี้ต้องหนุณ ปัญญา ถ้าสมาธินี้ไม่พอมันจะเป็นสัญญา เป็นสัญญา เป็นการคาดหมาย สิ่งที่มีการคาดหมาย กิเลส มันมีส่วนในการคาดหมายด้วย ความคาดหมายนี้ถึงไม่เป็นปัจจุบันธรรม

แต่ถ้าเป็นปัญญา เห็นไหม มันไม่ใช่เรา มันไม่ใช่สิ่งใด ถ้าปัญญานี้หนุณเวียนออกไปแล้ว เป็นภาวนามยปัญญาที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมัน มันจะหนุณออกไปเป็นขั้นเป็นตอนนะ หนุณ ออกไปแล้วชำระแยกแยะสิ่งนี้ออกไป พอแยกแยะสิ่งนี้ออกไปปื้มมันก็ปล่อยวาง คำว่า “ปล่อยวาง” หมายถึงกิเลสมันยอบตัวลง มันหาที่หลบ ใจจะปล่อยวางๆ ปล่อยวางเหมือนกัน จะโล่งจะ โถงเหมือนกัน แล้วจะสร้างจินตนาการว่าการปล่อยวางนี้เป็นผล เพราะอะไร

เพราะเราไม่เคยเห็นการปล่อยวางอย่างนี้ มันละเอียดมันลึกซึ้งมาก ความว่างในหัวใจของ เราที่ว่างด้วยมีกิเลสมันก็เป็นความว่างอันหนึ่ง ความว่างของกิเลสที่มันหลุดเป็นขั้นๆ เข้าไปมัน เป็นความว่างที่ละเอียดลึกซึ้งมากกว่ากัน สิ่งที่ละเอียดลึกซึ้ง สิ่งนี้ต่างหากทำให้เราหลงใหลได้ สิ่ง ที่ทำให้เราหลงใหล มันถึงในการประพฤติปฏิบัติ เราถึงเน้นซ้ำ เราถึงต้องซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ การซ้ำ แล้วซ้ำเล่ามันต้องเห็นโทษใจ สิ่งที่ปล่อยวางแล้วมันยังมีสิ่งที่ขอกใจอยู่

สิ่งที่ขอกใจอยู่มันเทียบเคียงได้ มันขอกใจอยู่ สิ่งที่ขอกใจอยู่นั้นคือกิเลส ถ้าสิ่งที่กิเลสอยู่ มันคือว่ามันไม่ขาด มันไม่ขาด มันต้องกลับมาซ้ำอีก กลับมาทำงานตรงจุดเดิม ตรงจุดที่กิเลสมัน อยู่ กิเลสมันอยู่ที่ใจ กิเลสมันอยู่จากภายใน เรากลับมาวิปัสสนาตรงนั้น ตรงที่กิเลสมันอยู่ ซ้ำซ้ำ ไปๆ จนกว่าปัญญา มันพอเพียง พอปัญญามันเพียงพอกับสิ่งที่มันเป็นมหาสติ-มหาปัญญามันหนุณ มัน

สามัคคีกันนะ มันชำระขาดออกไป ครึ้น! เกล้นะ โลกนี้สนั่นหวั่นไหววะ กามราคะไม่เกิด กามภพ จิตดวงนี้จะไม่หมุ่นมาเกิดในกามภพตั้งแต่สวรรค์ลงมา จิตดวงนี้สะอาดบริสุทธิ์ขนาดที่ว่าเข้ากับ สวรรค์ไม่ได้ จิตดวงนี้เข้ากับพรหมอย่างเดียว จิตดวงนี้เข้ากับพรหมเพราะจิตดวงนี้เป็นหนึ่ง จิตนี้ เป็นตอของจิต อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณํ นี่สิ่งที่เป็นปัจจัยการ

แต่เดิมขั้น ๕ กับจิต ขั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่ใช่ขั้น ๕ เราทำลาย เห็นใหม่ ขั้น ๕ กอง รูป กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิญญฺณ เป็นรูปเป็นกองที่ว่ามันรวมตัวกันแล้วมันถึง เป็นอารมณ์ แต่ปัจจัยการนี้มันเป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวไม่ต้องอาศัยสิ่งใด สิ่งนี้ไม่ต้อง อาศัยสิ่งใดเลย มันจะเกิดดับในตัวมันเอง ไม่ต้องอาศัยสิ่งที่กระทบ มันถึงละเอียดลึกซึ้งอยู่ใน หัวใจ หัวใจของเรานั้นนะ หัวใจของเรา สิ่งนี้มันจะหมักหมมอยู่ในใจของเรา มันหลบซ่อนอยู่ใน ใจแล้วมันจะเว้งว่างอยู่อย่างนั้นนะ

หาสิ่งนี้ไม่เจอ หาสิ่งนี้ไม่เจอเพราะว่ามันละเอียดอ่อน จนเราต้องฝึกใจของเรา

เราฝึกใจของเราทำความสงบของมันไป พิจารณาเข้าไปๆ มันจะละเอียดอ่อนเข้าไป จิตมัน จะละเอียดพัฒนาขึ้นไป สิ่งที่อยู่ในที่สูง เราก็พัฒนาต่อยอดจิตของเราให้สูงเท่าเทียมกัน สิ่งที่เรา เทียมเข้าไปถึงในระดับเดียวกัน สิ่งที่อยู่ระดับเดียวกันต้องสามารถจับต้องสิ่งนั้นได้ การค้นคว้าหา ตอของจิตนี้เป็นงานสุดยอด เป็นงานอันประเสริฐมาก การหาสิ่งที่ว่ามันหลบอยู่ในหัวใจ สิ่ง ที่หลบในหัวใจ สิ่งที่ยังพาดเกิดในพรหมโลกนี้มันอยู่ในหัวใจของเรา มันมีความสุข การพัฒนาขนาด นี้ ถ้าใจมันพัฒนาขึ้นมาได้ขนาดนี้ละ เราก็อะไรนี้ประเสริฐแล้ว ประเสริฐสำหรับผู้ที่เป็นปุถุชน ผู้ ที่ไม่มีมรรคมิผล ที่ยังจับต้องสิ่งนี้ไม่ได้

แต่จะไม่ประเสริฐสำหรับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าบอกว่า สอน เวลาพระไปสอนคฤหัสถ์สอนโยม ต้องสอนให้ถึงที่สุด ไม่ใช่สอนให้ไปคาใน พรหมนั้น สิ่งทีคาในพรหมนั้นมันก็ต้องไปใช้ชีวิตไปในพรหมนั้น ไปเกิดในสถานะนั้น อยู่ใน สถานะนั้นตลอดไป

แต่ถ้าเราวนกลับเข้ามาพิจารณาจับเข้ามาได้ จิตนี้มันละเอียดเป็นอรหัตตมรรค สิ่งที่จะจุด ดิคขยะกองสุดท้ายใจ ขยะกองสุดท้ายนี้เป็นขยะที่ว่าป็นนิเวศลีย์ มันเป็นสิ่งที่ว่ามันเป็น ละเอียดอ่อน สิ่งที่ว่ามันอยู่ในหัวใจของเรา มันเป็นสิ่งที่ว่าตัวจุดประกายเท่านั้น นี่ย้อนกลับเข้ามา

จับต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าย้อนกลับมาจับต้องสิ่งนี้ได้ ปัญญาญาณอันนี้ไม่ใช่ปัญญาอย่างหยาบๆ ที่เราใช้วิเคราะห์วิจัยโครงสร้างของใจที่เราวิเคราะห์หามา สิ่งนั้นใช้ปัญญาคือใช้สังขารปรุงแต่งเข้าไป

แต่ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญาณํ สิ่งที่เป็นปัจจยการนี้เป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่จะเผาไหม้สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวมันต้องเป็นญาณเหมือนกัน สิ่งที่เป็นญาณเหมือนกันถึงจับต้องสิ่งนี้ได้ แล้วใคร่ครวญเข้าไป มันจะใคร่ครวญเข้าไปละเอียดอ่อนอยู่ในอันเดียวกัน มันจะขลุกขลิกๆ อยู่ในกลางหัวใจนั้น จนถึงที่สุดแล้วต้องพลิกคว่ำไป พลิกคว่ำสิ่งที่ว่า เป็นอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา คือมันไม่รู้ตัวมันเอง

จนเป็นวิชา จนสิ่งนี้เป็นสิ่งที่รู้ตัวเอง สิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรมที่อยู่ในหัวใจที่เราแสวงหาธรรมกัน พยายามค้นคว้าหาธรรมกัน ว่าธรรมอยู่ที่ไหน

ธรรมในพระไตรปิฎก ธรรมในคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันนี้เป็นธรรมที่ว่าเป็นถนนหนทางที่เป็นเครื่องดำเนิน ถนนหนทางเป็นเครื่องดำเนิน เป็นความจำเป็นที่เราจะต้องเข้าไปหาสู่จิต แต่ถนนหนทางนั้นมันก็เป็นถนนหนทาง มันไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่ธรรมแท้

ธรรมแท้คือความรู้สึกที่มันรับรู้สิ่งที่เป็นในหัวใจของสัตว์โลกนั้นเป็นธรรมแท้ ธรรมแท้ที่ว่าเข้าใจสิ่งนั้นแล้วปล่อยวางสิ่งนั้นไว้ตามความเป็นจริง จะเป็นธรรมในหัวใจนั้น จะเป็นความสุข จะไม่มีสิ่งใดเข้าไปเกลือกกลั้วกับสิ่งนี้ได้เลย จะไม่มีสิ่งใดที่เข้าไปให้ค่ากับสิ่งนั้นได้ สิ่งนั้นจะคงที่อยู่ตลอดเวลา แต่คงที่แบบไม่มี ถ้าคงที่แบบมีนี่จะเป็น โลกไปหมดเลย เป็นสมมุติ

ถึงว่า นิพพานนี้พ้นออกไปจากสมมุติ นิพพานนี้พ้นออกไปจากการกล่าวอ้างต่างๆ ทั้งสิ้น แต่มีอยู่ ผู้รู้กับผู้รู้เท่านั้นจะเข้าถึงกัน สิ่งที่จะเข้าถึงกันเพราะรู้เหมือนกัน สิ่งที่จะรู้เหมือนกัน ในหัวใจ ในหัวใจผู้รู้ ในหัวใจที่เป็นวิชา เข้าใจตามความสภาวะโลก แล้วสภาวะโลกมันเป็นความเปลี่ยนแปลง มันเป็นการหลอกลวง มันเป็นเรื่องของเหยื่อ เรื่องของสุนัขจิ้งจอกวิ่งล่าเหยื่อ โลกเป็นแบบนี้ แล้วจะเอาสิ่งนั้นมาเทียบค่ากับสิ่งที่ว่าโลกนี้ได้อย่างไร

มันก็เก็บสิ่งนั้นไว้ในหัวใจ แต่อยู่กับโลกได้เพราะอะไร เพราะจิตนี้ไม่มีเม็ดหินเม็ดทราย อยู่ในหัวใจแล้ว มันแว้งว้างมันกว้างไปหมด มันเข้าได้กับสรรพสิ่งทุกอย่าง นี่ทุกข์เข้าไม่ได้กับสิ่งนี้ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังให้หมอชีวกรักษา รักษาอะไร? รักษาโรคของกาย โรค

ของกายมันยังมีอยู่ นี่เหมือนกัน จิตสิ้นพ้นออกไปจากทุกข์ แต่เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยนี้มันเป็นเรื่องของขันธ ขันธกับกายนี้ไม่ใช่จิต จิตนี้พ้นออกไป พ้นออกไปจากขันธ

ถึงผู้ที่สิ้นแล้วยังมีชีวิตอยู่นี้ถึงเป็นสอุปาทิเสสนิพพาน กับเวลาครองชีวิตอยู่จนถึงที่สุดของอายุขัย ถึงเป็นอนุปาทิเสสนิพพาน คือพ้นจากเศษส่วนของขันธกับธาตุอันนี้ ธาตุขันธนี้เป็นภาระอย่างยิ่ง ผู้ที่พ้นจากกิเลสแล้วแบกรับธาตุแบกรับขันธไว้ยังเป็นภาระของเขา

แต่สำหรับผู้ที่ปฏิบัติของพวกเรานี้มันเป็นเรื่องของกิเลสแบกรับ เป็นเรื่องของค้นหาความทะยานอยาก ภารา หเว ปลูกจุกษุณา ขันธ ๕ นี่เป็นภาระ แต่ของเรานี้เป็นขันธมาร มันเป็นมารที่บดบีบไฟหัวใจ มารที่บดบีบใจให้ใจนี้เศร้าหมอง ให้ใจนี้ทุกข์ยากไปกับเรื่องของกิเลสค้นหา เรื่องของกิเลสค้นหาถึงเป็นโทษอย่างนั้น ถ้าเห็นโทษของมันแล้ว เราถึงพยายามทำความเพียรของเราได้ เราถึงพยายามสร้างสมคุณงามความดีของเราได้ มรรคอรียสังขังจะเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากความพอใจของเรา ถ้าเราเริ่มพอใจ เริ่มความปรารถนาจะทำ นั่นคือสิ่งที่จะเริ่มเข้าหาสิ่งที่ เป็นมรรคอรียสังขัง

มรรคอรียสังขังสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าอยู่ในคำรับคำรา นี่เป็นถนนหนทาง ถนนหนทางที่เราจะก้าวเดินมันเป็นสิ่งจำเป็น แต่จะไม่แบกสิ่งนี้ไปกับใจดวงนั้น ถนนหนทาง ธรานี่เป็นสิ่งที่เครื่องดำเนินเป็น สพุเพ ทุมมา อนตุตา เป็นความจำเป็นขณะที่ก้าวเดินนี้เป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง

แต่ขณะที่เราเผากองกิเลส เผากองขะที่ ๔ กองนี้ เวลาเผากองใดกองหนึ่ง ไฟดับไปพร้อมกับขะนั้นหมดไปเป็นกองๆ อันนี้ก็เหมือนกัน พอจิตมันพ้นจากเป็นกองๆ พ้นจากกิเลสเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ถนนหนทางนั้นก็หมดความจำเป็นเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ถนนหนทางนั้นจะหมดความจำเป็นเป็นชั้นเป็นตอนนะ ชั้นตอนนั้นคือว่าเป็นเพราะจิตของคนมันมีหยาบมีละเอียด ขึ้นไปเป็นชั้นๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุด จนเผาไหม้ทั้งหมด จนเป็นความสุขกับใจดวงนั้น

ใจดวงนั้นมีความสุขมาก สุขแบบโลกนี้คาดไม่ถึง สุขแบบโลกนี้ไม่รู้ แต่เป็นสุขในหัวใจ นั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมไว้ ปรารถนาไว้สอนสัตว์โลก เพื่อให้สัตว์โลกพบสิ่งนี้ ใจ เราเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ เราเป็นผู้มีความจงใจ ความจงใจของเราจะเป็นผลประโยชน์ของเรา ความจงใจนะ แล้วการประพฤติปฏิบัติผิดถูกนี้เป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา สอนเราไปจนถึงที่สุดได้ เอวัง